

JARMAN, ALFRED OWEN HUGHES (1911-1998), ysgolhaig Cymraeg

Enw: Alfred Owen Hughes Jarman
Dyddiad geni: 1911
Dyddiad marw: 1998
Priod: Eldra Jarman (née Roberts)
Plentyn: Teleri Gray (née Jarman)
Plentyn: Nia Eirwen Jarman
Rhiant: Flora Jarman
Rhiant: Thomas Jarman
Rhyw: Gwryw
Galwedigaeth: ysgolhaig Cymraeg
Maes gweithgaredd: Ysgolheictod ac leithoedd
Awdur: Brynley Francis Roberts

Ganwyd Alfred (Fred) Jarman ym Mangor 8 Hydref 1911, yr hynaf o dri phlentyn Thomas Jarman, siopwr di-Gymraeg o'r Drenwydd, Maldwyn, a'i wraig, Flora. Addysgwyd ef ysgol Cae Top ac ysgol ramadeg Friars, Bangor (yr oedd wedi dysgu Cymraeg yn rhannol trwy gyfrwng ysgol Sul ac eglwys T r-gwyn er mai yn eglwys Saesneg Prince's Road yr oedd y teulu'n aelodau), ac yna yng Ngholeg Prifysgol Gogledd Cymru Bangor lle y graddiodd gydag anrhydedd dosbarth cyntaf yn y Gymraeg (1932) a Saesneg (1933). Cwblhaodd gwrs hyfforddi athrawon yn 1934 a dechrau ar ei ymchwil ar 'Chwedl Myrddin yn y Canu Cynnar', yn [Llyfr Du Caerfyrddin](#) yn bennaf, traethawd a enillodd radd M.A. iddo yn 1936. Bu'n diwtor yn Adran Efrydiau Allanol y Brifysgol ym Mangor fesul blwyddyn rhwng 1936 a 1946, pan gafodd ei benodi'n ddarlithydd yn Adran y Gymraeg, Coleg Prifysgol Deheudir Cymru a Mynwy, Caerdydd, ac wedyn ei ddirchafu'n Uwch-ddarlithydd. Penodwyd ef yn Athro a Phennaeth Adran, yn olynydd i [Griffith John Williams](#), yn 1957. Bu'n ddeon Cyfadran y Celfyddydau 1961-63 ac yn 1967 llwyddodd i ddarbwyllo'r coleg i sefydlu Uned Ymchwil Ieithyddol Gymraeg i astudio tafodieithoedd y Gymraeg, a'r Dr Ceinwen Thomas a oedd eisoes yn aelod o staff yr adran, yn Ddarlithydd ac yna'n Gyfarwyddwr. Tros y blynyddoedd gwnaeth yr Uned lawer o waith arloesol pwysig ym maes tafodieithog y Gymraeg. Yr oedd A.O.H. Jarman yn un o Lywyddion er Anrhydedd Cangen Prydain o'r Gymdeithas Arthuraidd Ryngwladol ac yna yn un o'r Is-lywyddion Rhyngwladol ac yn aelod parhaol o Ymddiriedolaeth Eugène Vinaver. Bu'n Gymrawd Syr John Rh s yng Ngholeg Iesu Rhydychen yn 1975-6. Ymddeolodd o'i Gadair yng Nghaerdydd yn 1979. Derbyniodd Ysgoloriaeth Leverhulme yn 1979-81.

Prif feysydd ymchwil A.O.H. Jarman oedd chwedl Myrddin y bu'n olrhain ei tharddiad a'i datblygiad mewn cyfres nodedig o erthyglau a darlithiau (gan gynnwys Darlith Goffa Syr John Rh s yn yr Academi Brydeinig yn 1985), chwedlau Cymraeg Canol a'r chwedlau Arthuraidd yn arbennig, a hengerdd. Cyhoeddodd argraffiad safonol o Lyfr Du Caerfyrddin yn 1982 a chyfieithiad Saesneg o 'Y Gododdin' gyda thrafodaeth lawn ar y gerdd a'r amryfal ddamcaniaethau amdani yn 1988, 1990. Ond gweithiai hefyd mewn nifer o feysydd eraill, yn arbennig ar [Sieffre o Fynwy](#) ac ysgolheictod y ddeunawfed ganrif a chylch y [Morysiaid](#), a chyfrannodd bennod ar 'Cymru'n rhan o Loegr, 1485-1800' i'r gyfrol *Seiliau Hanesyddol Cenedlaetholdeb Cymru*, gol. [D. Myrddin Lloyd](#) (1950). Bu'n olygydd *Llên Cymru* o 1961 hyd 1986 ac yn olygydd *Y Ddraig Goch* o 1941 hyd 1946. Nodweddir ei holl waith gan dreiddgarwch meddwl, manylder ymchwil ac eglurder ymadrodd. Ceir rhestr o'i gyhoeddiadau hyd 1991 yn *Ysgrifau Beirniadol* 18 (1992), ynghyd â phortread ohono gan [J. E. Caerwyn Williams](#). Yr oedd Fred Jarman yn genedlaetholwr cadarn a fu'n gefnogwr brwd i [Saunders Lewis](#) ers dyddiau coleg. Safodd yn wrthwynebydd cydwybod ar dir cenedlaethol adeg Rhyfel Byd 2 ac o ganlyniad treuliodd gyfnodau yng ngharchardai Walton a Stafford. G r o argyhoeddiadau cryfion ydoedd a berchid am unplygrwydd ei egwyddorion. Er mai g r prin ei eiriau ydoedd, yr oedd Fred Jarman, pan ymlaciai gyda chyfeillion, yn gwmniwr difyr, yn awdurdod ar fwydydd a gwinoedd ac yn hoff o grwydro'r Cyfandir.

Priododd ag [Eldra \(Roberts\)](#) yn 1943 a bu iddynt ddwy ferch. Yr oedd Eldra Jarman yn delynores fedrus ac yn gyd-awdur â'i g r *Y Sipsiwn Cymreig: teulu Abram Wood* (yr arddelai hi berthynas â hwy trwy ei hendaidd, [John Roberts](#)), 1979, fersiwn Saesneg 1991. Bu farw Fred Jarman yn yr Ysbyty Brenhinol, Caerdydd, 26 Hydref 1998 a chafwyd gwasanaeth yn Amlogfa Thornhill, Caerdydd, 30 Hydref. Bu farw Eldra Jarman yn 83 oed yn 2001.

Awdur

Dr Brynley Francis Roberts

Ffynonellau

Ysgrifau Beirniadol 18 (1992)

Y Cymro, 13 Mai 1992

Y Traethodydd, 1999, 69-79

Taliesin, 104, 63-5

The Independent, 29 Hydref 1998

Y Dinesydd Cymreig, Tachwedd 1998

Darllen Pellach

Meic Stephens, '[Obituary: Professor A. O. H. Jarman](#)', *The Independent*

Erthygl Wicipedia: [A.O.H. Jarman](#)

Dolenni Ychwanegol

VIAF: [46800741](#)

Wikidata: [Q18510202](#)

Dyddiad cyhoeddi: 2008-10-27

Hawlfraint Erthygl: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/>

Mae'r Bywgraffiadur Cymreig yn cael ei ddarparu gan Lyfrgell Genedlaethol Cymru a Chanolfan Uwchefrydiau Cymreig a Cheltaidd Prifysgol Cymru. Mae ar gael am ddim ac nid yw'n derbyn cymorth grant. Byddai cyfraniad ariannol yn ein helpu i gynnal a gwella'r wefan er mwyn i ni fedru parhau i gydnabod Cymry sydd wedi gwneud cyfraniad nodedig i fywyd yng Nghymru a thu hwnt.

Ewch i'n [tudalen codi arian](#) am ragor o wybodaeth.

